

Előfizetési díj
Vidékre postán vagy helyben házhoz
hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy hóra helyben	1 „

Vidékről egy hónapra előfizetést nem fogadunk el.

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Összör használt gármond sor 6 kr. ára
Helyedij minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb
és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is
nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelk Alajos (Wollzeile 22). Haasen
stein et Vogler
Wien
Wallfischgasse nr. 10.

NYILTTÉRI CIKKEL

gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:

Belső-szénutca 16. szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények címzendők.

Az értékes cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„KELET”

politikai és közgazd. napilap
1873-dik évi folyamára.**A „KELET” előfizetési ára:**

Egy évre	12 frt.
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy hóra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar kikerülése tekintetéből vidékről 1 hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetési pénzek, legcélszerűbben postai utalvánnyal, kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

A „KELET” kiadóhivatala

Tannyelv a középtanodában.

(I.—t.) Az erdélyrészi ágostai hitűek, más szóval szászok középtanodai tanárai a hó elején gyűlést tartottak a hirhelt Medgyesen s egy memorandumot fogadtak el, mely kifejti azon okokat, melyekre e gyűlés a magyar oktatásügyi tanács ismert javaslata ellen — a középtanodai tannyelvre vonatkozólag — tiltakozását alapítja. E memorandum egész terjedelmében olvasható e lap idei 132, 133 és 134-dik számaiban s ha a „Kelet” általános élénk figyelemmel szokta kísérni hazánk minden tanügyi mozzanatait s ha, mint provinciális lap, első feladatának azt ismeri, hogy az ország-rész körében fölmerülő egyedi jelenségeket fejtegetse és érdekeket képviselje: talán helyén lesz, hogy e kettősen is érdekes ügyet még egyszer s ha kell többször is fölsszínre vonja.

„KELET” TÁRCZÁJA.

A tücsök a tűzhelyen.

Dickens elbeszélése.

Harmadik czirpegés.

(Folytatás.)

Már mondtam neki, kedves ifjasszony, hogy nem fog elmenni, suttogá Kaleb, Az este ilyesmit hallottam. De istenemre mondá a kis ember s gyöngéden megfogá mindkét kezét Dotnak -- én nem gondolok azzal a mit ő beszélt, én nem hiszek abból egy söt sem. Rajtam igaz nem sok van, de azt a kis húst is inkább darabokra hagyom szagolni, minthogy kegyed ellen csak egy szót tudjak mondani. Átölelé nyakát s úgy czirókálá s édesgeté őt, mint egy gyermek édesgeti bábuját.

Bertának nem volt nyugta otthon — folytatá Kaleb. — Jól láttam, mint rettegett meghallani a harangozást s nem bizott magában, hogy nyugodtan üljön, kettőjük összekelési napján, oly közel hozzájuk. Így krán elindultak hazulról s ide jöttek. Mind csak az van a fejében, — kezdé ismét egy kis szünet után — hogy mit cselekedtem; annyit bántódtam s szidtam magamat, hogy végre azt sem tudtam, hová legyek, hogy oly sok bánatot okoztam neki, ekkor még is azon eredményre jutottam: tán legjobb lenne, ha kegyed is segédkezet nyujtana, Peerybingle asszony, megmondani neki az igazat. Segít ugy-e? kérdé Kaleb, egész testében remegve.

Nem tudom minő benyomást fog ez tenni reá, nem tudom mit fog ő rólam gondolni s hogy fogja-e még ezek után valaha számba venni szegény atyját. De reá nézve legjobb lesz, ha megszűntetem csalódását, hadd viseljem én a következtetést, a mint megérdemlem.

— Mari, szólá Berta, hol van kezéd? Ah! itt van itt! — Mosolyogva nyomta reá ajkait s simogatva szorítá kezeibe. Az este hallottam, mint sut-

Az emlékirat részleges fejtegetés és érvelés után I—IV pontban foglalja össze ama gyűlés határozatát.

Az I. pont alatt az ágostai vallástételt követő felekezet „országos törvények által biztosított autonómiájára” támaszkodva utasítja vissza azt a törekvést, hogy „a felekezetek iskolai-ügyei az állam közvetlen felelőselete és vezetése alá helyeztessenek.”

A II. pont az oktatásügyi tanácsnak a középtanodai tannyelvet illető javaslatát a nemzetiségi jogokra nézve nevezi sérelmesnek.

A III. pont károsnak a nem-magyar intézetekre s egyszerűen az összes magyar állam művelődésének érdekében nézve is.

A IV. pont végül olyan középtanodai törvény megalkotását kívánja, mely „megelégszik azzal, hogy a középtanodákban az elérendő művelődés legcélszerűbb mértékét meghatározza s e czélon túl szabadabb mozgást enged.”

A mi az első, kiindulási, pont argumentációját illeti — nem lehetünk egy véleményben az emlékirattal. Nem a felekezetnek, mint ilyennek vallási autonómiáját kívánjuk e külön nézetünkkel megtámadni, avagy kétségbe vonni. Föltétlenül szabad hit és vallás-gyakorlat szerintünk is egyik sarkelve a modern állam-életnek, — csak azt vonjuk kétségbe, hogy e szabad hittel és vallás gyakorlattal az oktatás-ügy s a tanítás joga kizárólag és szükségképp együtt járna, — csak azt tagadjuk, hogy a cultura álláspontját elfoglaló eszmemenet oly értelemben hivatkozhatók az „országos törvények által biztosított autonómiára,” hogy ez által mindennemű állami befolyást vissza lehetne utasítani az oktatás s legkivált a közép- és felső tanodai oktatás köréből. Annál kevésbé oszthatjuk azonban a memorandum fejtegetéseinek azon részét, melyben elismeri ugyan az állam befolyási jogát a tananyag minimumának s még a tantárgyaknak is megállapítására nézve, — de nem a tan-nyelvre nézve.

Ha van az államnak joga nemcsak a magán-tulajdon körébe, bizonyos alakzatok megállapítása útján, benyulni, hanem még a csa-

toztak együtt szemrehányásról, hibáztatásról volt szó ellened. Nem volt igazok.

A fuvaros nője hallgatott. Kaleb felelt helyette.

— Nem volt igazuk — mondá.

— Én azt tudtam — mondá Berta büszkén — s meg is mondtam nekik. Méltóságomon alattinak tartottam, csak egy szót is meghallgatni belőle. Őt az igazság külszínével valamiért hibáztatni!

Kezét ismét magái közt szorongatá s finom orcáit a Dottedóhoz hajta.

— Nem! annyira vak még sem vagyok.

Apja mellé lépett, míg Dot tulfelől állt mellette s kezét fogá.

— Én ismerlek mindnyájatokat, folytatá Berta, jobban mint gondoltátok. De senkit sem oly jól, mint őt! Még téged sem atyám! Képzetemben senki sem áll előttem oly tisztán mint Dot. Ha e perczben ismét láthatnók, nem kellene neki egy szót is kifejtene, ezei közt is felfalálnám! ő nővérem!

— Berta, kedvesem, — szólá Kaleb — valami nyomja szívedet s szeretném azt, neked elmondani, míg csak hármunk vagyunk. Hallgass ki türelemmel egy vallomást kell tennem édesem.

— Egy vallomást atyám?

— Én eltértem az igazság útjáról s tévedtem — mondá Kaleb szánalomgerjesztő kifejezéssel lesújtott arcában. — Eltértem az igazságtól, azt képzeltem, hogy neked ez által kedves dolgot cselekszem — és kegyetlenül meg vagyok büntetve érte.

Bámulat kifejezésével fordítá felé arcát Berta s ismétlé:

— Kegyetlenül?

— Igen szigorúan vádoló ő magát Berta — mondá Dot. Te is azonnal megmondod ezt neki tudom, te lész az első, ki ezt megmondod.

— Ő lett volna kegyetlen irányomban? — mondá élénken Berta, hitetlen mosollyal.

— Nem készültem gyermekem, — viszonzá Kaleb. — De az voltam: Ámbár soha sem gyantáztam azt egész tegnapi.

Kedves, drága vak leányom, hallgass meg, és bocsáss meg nekem. Azon világ, melyen te élsz

ládi viszonylatok szabályozását is követeli magának: bizonynyal gondoskodhatik a felől is, hogy az állampolgárokká leendő növendékek neveltetésének tárgya és formája minő legyen. S ha a memorandum szerkesztői és aláírói egy perczre elfordítják vala tekintetüket, a hova oly kiváló előszeretettel kacsingatnak, igen pregnans példa tűnhetett volna előttük föl épen a tannyelvre vonatkozólag is, mert alig hiszszük, hogy szász testvéreink több jogot követelhetnének maguknak a magyar államban, mint a mennyit a német birodalom az elsassi francia ajkuaknak megadott a tanításnak mind tárgyára, mind pedig formájára, nyelvére nézve.

Azért tehát úgy hisszük, hogy a szász középtanodák tanárai kissé túllőttek a czélon, midőn okoskodásukat az egyháznak, mint ilyennek jogai megszorítására kívánták alapítani s így a tulhajtott bizonyítással; e részen tulajdonképen semmit sem bizonyítottak.

Mindannak dacára azonban, hogy előzményeikkel nem lehetünk egy értelemben, egész nyíltan bevalljuk, hogy következtetéseket azért bizonyos mértékben, készséggel elfogadjuk, mert igazuk van: ha a törvényhozás ma kimondaná, hogy a magyar korona területén minden középtanoda negyedik osztályán feljúl a tannyelv a magyar — evel nagy helytelenséget követne el. Nem azért, mintha az egyháznak föltétlenül joga lenne a neveléshez, nem azért, mintha az államnak ne volna joga, ha bírná, akár az egész tanítás ügyét, akár közvetlen vezetése alá vonni, hanem azért, mert nincs joga ezt a jogát úgy gyakorolni, hogy az által a nemzetiségek erőszakosan kivételtessenek nemzetiségökből; hogy lehetetlenné tegye a tanítás sikerét; hogy egy egész osztályt — a nem magyar ajku tanítókat — leszorítson életpályájáról s így azt a politikai baklövés kövesse el, és pedig az eredmény legkisebb kilátása nélkül, hogy önmaga nyujtson jogos alapot a nemzetiségi elégedetlenkedésnek, a mire eddigi eljárásaiban soha igazi okot nem adott.

Mi is tehát — s hisszük maga a lap is — a melyről pedig a szász lapok fenhangan hirdetik, hogy a szász nemzetiségnek, mint

szívem virága, nem olyan, minőnek én festettem előttd. Azon szemek, melyekben te úgy bíztál, hazudtak neked.

Még mindig feléje fordítva tartá bámuló arcát Berta; de most egy lépést hátrált s szorosabban simul barátnőjéhez.

— A te életed ősvénye göröggyös vala szegény leányom, mondá Kaleb, s én simábbra akarám azt egyengetni.

A külvilágot elferdítve, az emberek szívét másként állítam elődbe, oly dolgokat találék fel, melyek soha nem léteztek s mindezt azért, hogy téged boldogabbá tegyelek.

Sokat eltitkoltam előttd és sokszor megcsaltalak, isten bocsássa meg bűnömöt, én téged ábrándképekkel vettelek körül.

— De élő emberek nem lehetnek ábrándképek, szólá élénken s egész arcát halványaság lepte el, s még hátrább húzódott tőle; azokat csak nem állíthatod másként előmbé.

— És mégis megtértem Berta, vádolá magát tovább Kaleb.

— Van egy köztök, kit jól ismersz galambom.

— Ah atyám! Hogyan beszélhetsz te ismeréről! Én ismernek! felelé keserű szemrehányás hangján. Kit, és mit ismerhetnék én, Én kinek nincs vezetőm! én a nyomorult vak!

Szive fájdalmas felindulásában, kinyujtá kezét, mintegy tapogatódzva keresve útját, de ekkor elhagyatottsága érzetében, fájdalommal szorítá arcára kezét.

— A mennyegzőt, melyet ma ünnepelnek — folytatá Kaleb, — egy komor, fősvény, szívtelen ember tartja. Neked és nekem szigorú parancsnokunk, kedvesem, már sok év óta. Viszszatasító azonban és egész lényében. Hídeg és érzéketlen, a merőben. Minden vonásában elűtő s ellentéte a képnek, mit neked rajzoltam róla gyermekem, minden vonásában.

— Oh miért! kiálta a vak leány, kinek fájdalma erejét felnyúlmalni látszék, miért tette ezt, atyám! Miért engedéd szívedet annyira megdőlteni s már most eljössz mint a halál és elragadod tőlem mindazt, a mit szeretek.

ilyennek, esküdt ellensége, egyesítjük, ha mindjárt más alapon is, tiltakozó szavunkat a memorandumával. Egészen más feladata van nálunk a törvényhozásnak, a középtanodát illetőleg, de melyet természetesen legnagyobb részben csak az idő oldhat meg, és legelső sorban épen az a nem ambíció kelhet a magyar oktatásügyben s ez épen az, hogy a magyar középtanodák érék el azt a magaslatot, a melyen a szász középtanodák a mieink fölött állanak. Ez a szellemi fölény mivelése s nem a nemzetiség erőszakos beczzetése a mi tanügyi föladatunk.

De ha így az idegen nemzetiségek jogait tiszteletben kívánjuk tartani, azt viszont óhajtanónak tekintjük, hogy minden állampolgár képesíttessék, nemzetiségének megtámadása nélkül, arra, hogy mint magyar állampolgár szerepelhessen; s miután az állam kormányzási nyelve csak a magyar lehet s nem csak állami szempontból kívánatos, de a nemzetiségek követelik is, hogy az állam-hivatalokban fiaik is részesíttessenek: az állampolgár joga és kötelessége, hogy minden polgárnak adja és adassa meg az alkalmat, hogy e hivatali qualificatiót a nyelv tekintetében is megszerezhesék. Ezért nézetünk szerint a törvényhozás a nemzetiségek minden sérelme nélkül kimondhatná, hogy a magyar korona területén létező nem magyar középtanodák felső osztályai ban legalább egy tantárgy (p. o. a történe-magyar nyelven tanítandó).

Ez által elég lenne téve az állami szükségnek, jogos panaszra pedig ok adva nem lenne.

— A min. elnök Bécsbe utazása előtt minisztertanács tartatott s abban megbeszélte a terv, hogy t. i. a képviselőház ülései most befejeztetvén, a budget tárgyalása, a rendkívüli viszonyok iránti tekintetből, öszre halasztassék. Azt hallja a P. N. hogy e tervet először egy igen tekintélyes deák-párti képviselő pendíté meg, s több helyütt kedvezőleg fogadtatott. A kormány előtt azonban azon körülmény birt súlylyal hogy a budget-tárgyalás elhalasztásával az ülésszak alig mutathatna fel nagyobb sikert,

Oh Istenem minő vak vagyok én!

Mily védtelen árva!

Az összezuzott atya lecsüggeszté fejét, megbánása, néma bánata vala egyedüli válasza.

Nem sok ideje telt még el, hogy Berta átengedé magát vad fájdalom kitörésének, midőn a kis tücsök a tűzhelyen, elkezdé — csak általa hallhatóan — czirpenni. De nem vidoran, hanem halank, szomoruan és vontatva. A dal oly mélabusan hangzott, hogy könnyei azonnal megeredtek. Midőn pedig a tündérnő, ki egész éjen át a fuvaros oldalán állott volt, mellette megjelent s atyjára mutatott, akkor éppen mint az eső elkezdett könyyezni.

Majd tisztábban kezdé hallani a tücsök hangját s látta vaksága homályán át mint lengé körül a fényes alari.

— Mari — szólalt meg a vak leányka — ird le nekem pontosan, hogy néz ki otthon nálunk, minden környezetünk. A milyen az valóságban.

— Egy nyomorult hely az Berta, valójában igen nyomorult, szegényes és pusztá. A házikó alig még egy télen át fog szél és erővel dacolhatni.

Ép oly rosszszul van az védve az időviszonyosságaitól, Berta, — folytatá Dot — halk, de érthető hangon, mint szegény atyád az ő pakoló vászon kabátjában.

Kehle mélyéből megrendülve állt ott a vak leány s félrevonta a fuvaros kis feleségét.

— Amaz ajándékok Dot, melyeket én oly gondosan tartogattam s melyek úgy megfelelték vágyaimnak s nekem mindig oly szerföltött örömet okoztak, honnét jöttek azok? te küldötted-e őket?

— Nem.

— De hát ki?

Dot jollátta, hogy tudva van az már eiőtte, és hallgatott. A vak leány ismét szemére nyomá kezét, de egészen más mozdulattal, mint az előbb.

— Kedves Mari, csak egy perczet még, szólá. Csak egy kicsi perczet s jöjj távolabb. Beszélj halank. Te igazat mondasz, én tudom azt. Te nem fogsz engem most ámitni.

Te nem!

(Folyt. köv.)

s így az határozottatott, hogy a kormány a háznak ajánlani fogja a költségvetés tárgyalásának e héten, szerdán megkezdését, a mi a mai ülésben meg is történt.

— A Kép. ház f. hó 16-iki rövid ülése a legszeretelméltóbb zavar képét nyújtá. Két rövidebb törvényjavaslatot tárgyaltak le; az 1868-diki honvédelmi törvény egyik szakaszának módosítását és a pesti vakok intézetének országos intézetté emelését. A felett eredt meg a nagy vita, hogy „takarodás” vagy „betakarítás”-nak mondják-e a termények behordatását, míg a többség a „betakarítás”-t emelte határozottá. De az kis dolog ahhoz, midőn az „országos pesti vakok intézete” került szóba. Ezt a címet sokféleképp variálták. „Pesti vakok országos intézete,” „Vakok országos pesti intézete,” „Országos vakok pesti intézete,” „Országos pesti vakok intézete,” „Vakok pesti országos intézete” stb. egymásután került szóba, míg végre Csengeri Antal a nagy stylista szava eldöntötte a kérdést s címnek ez decretáltatott: „A Budapesten létező vakok intézete.”

— Az igazságügyi enquete jun. 16-iki tanácskozását Pauler igazságügyér megnyitván mindek előtt az anyagi magánjogra vonatkozó kérdéseket tűzte ki a tanácskozás tárgyaivá.

Fábry a legfőbb ítélőszék elnöke nyitlan az osztrák polgári törvénykönyv azonnali recepczióját indítványozza. Nagy része annak Magyarországon ugy is tényleg főnáll, s az egész érvényes az ország nagy részében. Érvénye pedig a gyakorlati élet által tulterjesztetett a holt betű határain. A nemzet összes ingatlan vagyona annak telekkönyvi institucziója által van biztosítva, s ezen alap megingatása nagy veszélyrel járna.

Azt szokták mondani, hogy az osztrák polgári törvénykönyv nem felel meg a nemzet geniusának; s ez fontos ellenvetés lenne, mert a törvényhozásnak tekintettel kell lennie a nemzeti geniusra, de az osztrák p. t. épen azon alapokon nyugszik mint törvényeink, az ősiség abban is el van törölve, s a jog-egyenlőség eszméje keresztül van vité.

Önmagukat ámitják azok, a kik önálló magyar kódexről beszélnek, a magyar kódex nem lehet egyéb, mint kompiláció a többi nemzetek törvénykönyveiből. Az osztrák polgári törvénykönyvet egy egész generáció tanulta ismeri; azonban ő sem óhajtja annak egyszerű recipiálását, s javasolja, hogy készítsessék Magyarország számára az osztrák általános törvénykönyv alapján egy magánjogi törvényt, de úgy, hogy az ingatlanra és a telekkönyvi jogokra vonatkozólag minden átvétessék, a többi része pedig revideáltassék, a revízió azonban csak az elkerülhetlenül szükséges változásokra szorítkozzék. Lehet, hogy vannak a tudomány tekintetében előhaladottabb törvénykönyvek, de azok még nem állották ki a gyakorlat tüpróbáját. Ő pedig nem akar experimentálni, s azt fogadja el, a mi legrövidebb idő alatt, legkönnyebben célhoz vezet.

Busbach: Ha az indítványozó definitive akarja az osztr. p. t. recipiálását, akkor nincs vele egy véleményben. E törvénykönyv egyes §-ainak gyöngye életét számos udvari rendelet támogatja; némely rész — mint az összes családi és örököségi jog — épen nem vehető át, legfőleg a kötelmi s birtokjog; de vajjon ennyi elégséges-e a recipiálás, illetőleg a revízió óriási munkájának igazolására? Az osztr. p. t. meglehetősen kiment már az újabb generáció érzékéből, s vannak rokons- és ellenszenvek, melyek ellenében hasztalan minden küzdelem.

Hoffmann Pál némi aggodalommal szól mert neve kapcsolatban van némileg magánjogi kö-, díkfálásunkkal, de ez nem gyakorol semmi befolyást véleményére, s dolgozatát e pillanatban pusztá irodalmi munkának tekinti. Igennel válaszol azon kérdésre, hogy a törvényhozás elé terjeszthetők-e a magánjog egyes részei? De azok sorrendjére nézve föl-tétlenül elfogadandónak véli a magánjog rendszerét. Egy provizórium teremtéséhez tanácsával nem járulhat. Nem érv az osztrák p. t. recipiálására, hogy Erdélyben főnáll, mert ily okoskodással épen ugy kívánhatni, hogy Erdély recipiálja a magyarországi jogot.

Az osztr. p. t. szerinte még a jogegyenlőség alapján sem áll; ő nem akar egy 7 év előtti munkát elfogadni; nem óhajtgy kadavert átültetni. 1861-ben meglehetett volna provizorium gyanánt tartani azt, de ne recipiáljuk a mult század tulhaladott álláspontját, hanem magából az összes magánjogi irodalomból merítsük magánjogunk anyagát.

Baintner szintén ellenzi az osztrák p. t. recipiálását; annak egyes intézkedései eleintben állanak a nemzeti geniusal; érvei ethikai alapon nyugszanak, ezen alaptól nem akarná a nemzetet megfosztani. Leg-ezelszerűbb volna a Németthonban meghonosult obligationalis jog alapján kezdeni meg a munkát, figyelemmel kísérvén az ausztr. törvényt is ott, hol intézkedései megegyeznek az általános jogelvekkel.

Fabinyi jótétemények tartaná ugyan, ha 1861-ben főtartatott volt az osztr. p. t. de kétségbe vonja, hogy annak egyszerű átvétele most javára válnék az országnak. Egyes részeinek revíziója igen hosszú időt venne igénybe, s alapul vételének kimondása megkötné kezünket. Hosszu küzdelembe került elha-

tározása, de azt hiszi, hogyha a revízió idejéhez még egy pár évet szűnk, komoly munkával jó törvénykönyvet alkothatnak.

Brode Lipót gyakorlati szempontból szól a kérdésekhez; mindenek előtt a kötelmi, aztán az örökösödési jog létesítését óhajtja; lehetetlen külföldi cédexeket is nem vennünk alapul; a tulajdonképi alapot azonban csak egy képezze s a többire figyelem fordíttassék; némi modifikációkkal használhatónak véli az osztrákot is, a melyet bírói karunk is eléggé alkalmaz.

Szentgyörgyi csak a törvényhozás kezdeményezésével s folytonos érintkezésben avval tartja lehetőknek az egyöntetű kodifikációt. Egyes ágak összefüggés nélküli elkészítését lehetlennek véli, de ha az egész rendszer kész lesz, egyes részletek előzetesen is előterjeszthetők. Hátrányban áll ugyan a tudomány szempontjából az osztr. p. t., de belelőlvén magát a nemzet életébe, nem ignorálható csak kizárólagos alapul nem óhajtán azonban annak fölvetelét.

Vavrik Béla egyes részek külön munkába vételét szintén nem tanácsolja. Az osztrák p. t. hiányai oly nagyok, hogy a revízió igen sok időt venne igénybe. Véleménye szerint egy általános magánjogi rendszer lenne kidolgozandó.

B. Ápor Károly hivatkozik Erdély azon óhajára, hogy minél előbb egy törvényt alatt legyen Magyarországgal, de nem tudták mit akarunk, azok kik e célból az országbírói megállapodásokat Erdélyre is kiakarták terjesztetni. A gyakorlat igényeit s a hazai viszonyokat is tekintetbe vevén, Fábry indítványához járul.

Még többen föl lévő a szólásra irva, az igazságügyminiszter hétfőn délutáni 5 órára tűzi ki a tanácskozás folytatását.

A pénzpiacz.

A kormány tagjai közül a min. elnök és Kerkapoly pénzügyminiszter Bécsben időznek s mint általában hiszik, ottani jelenlétük a bankkal folytatott tárgyalásokkal van összefüggésben. Ez következtethető abból is, hogy az egyik volt bankügyi biztos: Köffingert, a pénzügyminiszter tegnap táviratilag hivatva Bécsbe, hova az el is utazott.

Tudva van, hogy a bankügyben Kerkapoly csak az imént vette az osztrák pénzügyminiszter jegyzékét, melyben a bankkérdés végleges megoldására nézve a valuta helyreállítása s az e célból megteendő intézkedések sorrendje hangszuloztatik. A mai viszonyok ily tervek valósitására alig alkalmasak s így valószínű, hogy minisztercink jelenlegi bécsi időzése nem is e tervek, hanem a bankkal kötendő oly üzlettel van összefüggésben, melynek célja volna s magyarországi pénzpiacz jelen szorult állapotán segíteni. S jó forrásból azt halljuk, hogy e részben a „Hon” által közlött terv, alapvonásai a pénzügyminiszterhez közel áll. A terv következő:

A bankacta felfüggesztése a külföld előtt hitelünket csorbitotta, idebenn pedig, mint tudni lehet, semmit sem segített. Az irányadó körökben belátták, hogy jobb lesz a bankacta rögtön helyreállítani, s a helyett a nemzeti bankot arra hatalmazni fel, hogy a nála lévő és letéteményezett érczalap és ércváltók értékének háromszoros erejéig bocsásson ki bankjegyeket. Ez esetben a magyar kormány is a birtokában lévő 12 (?) millió forintnyi aranypénz a banknál letéteménybe adva, annak a háromszoros bankjegy értékét: 36 millió forintot rendelkezésére kapna. Ezen harminczhat millió forinttal azután, — saját és a képviselőház által kiküldendő ellenőrzés cenzurája mellett — a hazai pénzintézetek, takarékpénztárak és a magánkereskedelem, ipar és gazdaság segélyére szelne. A szigorú censura dacára mégis felmerülhet veszteségeket megtéríteni a nemzeti banknak az ország köteleznő magát, a netaláni veszteségek egy kedvezőbb időben köthető pénzümlévet által fedeztetnének. Az ekként adott kölcsönök 20 perczentes visszafizetés mellett lennének törlesztendőek.

A „Hon”-nak ezen tudósítását a „Reform” a következőképen kommentálja: A magyar állampénztárnak július elsején kamatokra és folyó kiadásokra kell, mint már rég tudva van, 14 millió frt; de ezen felül a keleti vaspálya előlegezési üzleténél Kerkapoly garanciát vállalt 17 millió frt erejéig. Ezen összeget a nagy szorultságban lévő bankok, kivált a frankocsoport, most visszaköveteli, mert annak legnagyobb része szintén július 1-jén, a többi július 15-én és augusztus 15-én esedékes, s minthogy a keleti pálya fizetésképtelen, az állam tartozik helyette vállalt kötelezettségeinek eleget tenni. Összesen tehát az állam kincstárnak 31 millióról kell a közelebbi hónapokra gondoskodni, s ha tekintetbe vesszük, hogy az adók most nem folynak be s még a jövő hónapok rendes költségeit is előlegezni kellend a 36 milliót, melyet Kerkapoly a nemzeti banktól kölcsönözni akar, nem mondhatni tulságosan nagy összegnek.

A pénzügyminiszternek az 54 millió kölcsönből van még 20 millió névértékű papirosa, melyet 2 1/2 millió havi rátákban tartozik a konzorciumnak kézbesíteni. Ezen papirokat Londonban eláldogositania nem sikerült, de sikerült igenis Berlinben a Seehandlungnál, hol erre kapott 12 milliót aranyban milyen kamatra és micsoda föltételek mellett, nem tudjuk. Ezen 12 millió arany az, melyet Kerkapoly a bécsi banknál letenni akar, hogy reá 36 millió

papírost vegyen föl, az így kötendő függő adósság „kedvezőbb időben” lenne konszolidálandó.

Hogy a 36 millióból — a mi a július 1-én esedékes kamatokra és egyéb fizetésekre nem okvetlen szükséges, a hazai pénzintézetek könnyebbítésére kiadatulék kölcsön, az a kormány jóindulatáról tanuskodik.

Ezel összeköttetésben közöljük azon értekezlet menetét, mely az osztrák pénzügyérnél tartatott s mely a bécsi pénzpiaczra jelentékeny fordulatot helyez kilátásba:

A conferentia tanácskozásait a pénzügyminiszter nyitotta meg, a ki az értekezlet összehívásának szükségességét a pénzpiacz helyzetével indokolta. Ő azon nézetben van, hogy solidáris kötelezettsége valamennyi hitelintézetnek együttesen tanácskozni azon eszközök felett, melyek által a pénzpiaczon uralgó „marasmus”, a papírok folytonos elértéktelenedése s a növekedő bizalmatlanság megszüntethető volna. Midőn az értekezletnek elevei is biztosítja a kormány támogatását, kéri a jelenlevőket, hogy nyilvánításuk nézeteiket e tárgy körül.

E felszólítás következtében az uniobank igazgatója Minkus emelt szót, hogy a pénzpiacz és főleg a börze helyzetének leleplezetlen jellemzése után hangsulyozza azon szükségességet, hogy egy a bankokból alakult consortium azonnal vásárolja meg azon értékeket, melyeknek erőszakolt kiadása által csak veszélyeztetethetik a helyzet.

Dr. Flesch, a franco-osztrák bank részéről, egyetért ugyan az előtte szóló végszavaival, de azt tartja, hogy az értekezlet határozatára mindenekelőtt a nagy irányadó bankok véleménye bír döntő befolyással s hogy azért először is a bankok véleménye hallgatóandó meg.

E felszólítás folytán a hitelintézet képviselői, Horbostel és Weiss igazgatók, az escomptebank képviselője Landauer, és a földhitelintézet képviselője báró Hopfen meglehetősen egyetértőleg egy nyilatkozat, hogy a dolgok tényleg oda fejlődtek, miszerint a tulságosan kinált s azért elértéktelenedett papírok megvásárlása által a további elértéktelenedés meggátolható.

Minkus igazgató az előtte szólók véleményére támaszkodva formászerint azt indítványozza, hogy a bankok egyesüljenek és solidárisan kötelező váltóik alapján szerezzék be a szükséges pénzt amaz érték-papírok megvásárlására. Az e célból alakulandó bizottság feladata lesz oly modalitást megállapítani, hogy netáni veszteségek arányosan viseltessenek a részvevők által.

Báró Hopfen ugy találja, hogy ezen indítvány általános helyeslésre talált, s azért arra figyelmeztet, hogy a bankok nem használhatják föl tartaléktőkéiket ily bevásárlásokra. Más módok és utak keresendők tehát, hogy a pénzpiacz új pénzeszközök birtokába jusszon. Azon kérdés támad tehát, hogy a nemzeti bank hajlandó lenne e a szükséges pénzeszközöket rendelkezés alá bocsátani.

Ennek következtében a miniszter kéri a nemzeti bank igazgatóinak nyilatkozatát.

Báró Pipitz, a nemzeti bank igazgatója, kinyilatkoztatja, hogy miután a bankok jelenlévő képviselőinek általán az látszik véleménye lenni, hogy ama bevásárlások megtörténjenek — a nemzeti bank a maga részéről nem nézhet el e szükségességtől, és hatáskörének alapszabályilag kijelölt határain belül teljesíteni egész kötelezettségét. Báró Wodianer e nyilatkozathoz azon megjegyzéssel járul hozzá, hogy ő is szükségesnek tartja gondoskodni arról, hogy oly intézetek hitelle, melyeknek fizetőképességéről általán meg van győződve a pénzpiacz, segélyben részesíttessék. Az esetleg létesítendő kiegészítő alapnak főleg e célra kell tekintettel lenni.

Lucam, a nemzeti bank vezérttkára, hosszabb beszédben fejti ki, mikép az értékpapírok bevásárlására vonatkozó indítvány e papírok árának mesterséges szabályozására vezethetne, s hogy ezen eljárás, főleg ha visszaélés történne, ártana Ausztria hitelének a külföldön, sőt még élesebbé tehetné a válságot. De az ő aézete is az, hogy a nemzeti bank arra van hivatva — s ezt meg is teendi — mikép a segélyre szoruló intézetek, s az iparos és kereskedői osztály minden lehető eszközzel támogatassanak.

Schiff Pál, az osztrák építőtársaság részéről, a minden hiteltől megfosztott kereskedelmi osztály terhes helyzetére utal, mig Mayerhofer, a forgalmi bank igazgatója, azon rossz benyomást hangsulyozza, melyet a „Wechslerbank” bukása főleg a kis iparos osztály körében előidéztet.

Az értekezlet ezután elfogadja elvben Minkusnak az értékpapírok bevásárlására vonatkozó indítványát.

A további teendőkkal az értekezlet egy bizottságot bízott meg, melynek tagjaivá főleg a pénzügyminiszter ajánlatára következő urak választattak meg: Hornbostel (hitelintézet), Weisweiler (anglo-bank), Landaner (escompte-bank) b. Hopfen (földhitelintézet) b. Rothschild, Minkus (uniobank), Flesch (frankobank), Scheinplung (betéti bank), Bachmayr (takarékpénztár és kereskedelmi bank) és Lukam, a nemzeti bank részéről.

Mindehez még hozzá tehetjük, hogy a pénzpiacz helyzete kissé enyhült, a mennyiben a Bécsben, az intézetek szövetsége által kilátásba helyezett vásárlások a közönséget némileg megnyugtatták,

s a felmondások csökkennek. Az árfolyam némileg javult, s a nemz. bank által a legutóbbi leszámítolásoknál tanusított előzékenység alapos reményt nyújt arra, hogy a piacz a „medió” kötelezettségein minden baj nélkül fog áthatolni. Most kitűnt az is, hogy Bécsben az úzerek egész coterriája közreműködött a legutóbbi deroute előidőzésében, s ugyanez a legalap-talanabb rém-táviratokkal árasztá el a külföldi német lapokat. Ezek távsürgönyeiben a fizetésképtelenné lett bécsi intézetek és házak egész új sorozata emlittetik, s kitűnt, hogy mindezen hírek alaptalanok. Az ily üzemeket valóban a legszigorubbán kellene megfenyíteni.

BELFÖLD.

Szamosujvártt, junius 15-én, 1873.

Tekintetes Szerkesztő ur!

A „Kelet” junius 15-iki száma hirrovatában „Curiosum” czimmel egy a szamosujvári püspöki Ordináriátust rágalmazó közlemény jelent meg. Hogy mily forrásból merítettett azon közlemény, nem tudom annyit azonban tudok, hogy benne a tényállás hamisan van előadva; miért is kérem a tiszt. szerkesztő urat, sziveskedjék alább következő helyreigazításomnak becses lapjában helyt adni.

Igaz az, hogy a sz. szék — nem tudom mi által, mi által nem — arra érzé magát inditatta, hogy a helybeli képezdei igazgatóságot utasítsa, miszerint a növendékeknek tilton meg mindennemű társalgást járás-kelést szolgálai állapotban levő egyénekkel s a többi közt György Lázarral, kiről tudomására esett, hogy a növendékeket koreasmákba viszi. Ez a tényállás.

Hogy a püspöki Ordináriátusnak joga volt rendelkezni egy az ő közvetett felügyelete alatt álló felekezeti intézet növendékeivel szemben — annál is inkább, mert ezáltal a képe de jó hírnevét akarta a kisvárosias pletykától megóvni — ugy hiszem, kétségbe nem vonható, de — tekintve a rendelet szövegét — az sem állitható, miszerint az által György Lázár kir. ügyészségi szolgát „ítéletileg becstelennek nyilvánította” volna, mint rosszul értesült Curiosum író állítani jónak vélte.

Beszél továbbá a „Curiosum” valami perről, melyet a szamosujvári kir. ügyész a püspöki Ordináriátus ellen kezdett volna, ezen állítólagos perről itt mi semmit se tudunk s ismervé a szamosujvári királyi ügyészt, ki talpra esett ember levén — megtudja különböztetni mi törvénybe ütköző — mi nem — alig hisszük, hogy a „Kelet” t. tudósítója jós te hetséggel bírja. *)

Huza Lázár

Sz.-széki jegyző.

Kolozsvár sz. kir. városa 1871(2 évi népoktatási állapotának kimutatása.

Kolozsvár szab. kir. városának tanköteles gyermeke van:

a.) rom. cath. 6 — 12 éves 738. 12 — 15-ig 487, összesen 1225. Ezek közül jár az elemi iskolába 666, az ismétlő, polgári s középtanodákba 431, összesen 1097, — nem jár 128.

b.) gör. catholicus van 90. Ezek közül a gör. cath. felekezeti iskolába jár 45 — járnak ezek közül még a polgári, képezdei gyakorló s középtanodákba.

c.) gör. keleti van 15, — ebből jár 6, nem jár 9.

d.) helvéthitvallású jár az elemi iskolába 854, középtanodákba 148 a vidékiekkel együtt; mennyi azonban ezek közül a városi tanköteles, a be nem nyert anyakönyvi kimutás miatt nem tudatni. *)

e.) ágostai hitvallású tanköteles van 75, ezek mind járnak iskolába.

f.) unitárius tanköteles 128, ezekből jár az elemi iskolákba 77 s járnak még a középtanodákba is.

g.) Mózesvallású tanköteles van 222, ezekből engedélyezett elemi és magán iskolába jár 165, középtanodákba 20, összesen 185, nem jár 37.

Ezekon kívül járnak az itteni elemi és magán, egy polgári és középtanodákba vidékiek — és pedig:

rom. cathol.	353.
gör. cathol.	150.
gör. keleti	47.
Helvét hitűeket nem tudhatni határozottan Ágostai hitvallású	33.
És így összesen kolozsvári tanítézetekbe 6 — 15 évesekig jár	3070.
Vallásra nézve:	
rom. catholikus	1450.
gör. catholikus	195.
gör. keleti	53.
ev. ref.	1002.
ágostai hitvallású	108.

*) Nekünk csak a mi megjegyzésünk van e számlához, hogy tudósításunkat a leghitelesebb forrásból merítettük, s ha a sz. szék még eddig nem tud a perről, aligha nem fog tudni ezután.

Szerk.

*) Nem értjük mikér történhetett ez épen a helvét hitvallásnak részéről, hanyagság oka vagy talán daczolási kedv az állammal szemben, Szerk.

unitárius	77.
Mózes vallásu	185.
Összesen	3070.
Nemzetiség névze:	
Magyar	2529.
Német	293.
Román	248.
Összesen	3070.

Elemi, nép, magán, polgári és képezdei gyakorló iskola van 32—54. tanteremmel, tanít ezekben összesen 64 tanító.

Tanszerekkel, kivéve a nem engedélyezett Mózes vallásuakét, fel vannak szerelve.

Kelt Kolozsvárt, 1873 június 15.

Kethely József,
tanfelügyelő.

Külföldi szemle.

Kolozsvár, jun. 17.

Thiers közelebb egy nantesi barátjához levelet intézett, mely nem nagyon örvendeztethette meg a mostani francia kormányt és az azt támogató többséget. A levél így hangzik:

„Visszavonultam azért, mert egy oly szánalmasan pártokra szagott országban, mint a miénk egy pártkormány, legbensőbb meggyőződéseim szerint annyira természetellenes, hogy a már meglevő szakadásokat még nagyobbítani fogja. A béke pontok ellen szigorú, de minden oly párt iránt, mely nem bír izgató, lázító szellemmel, mérsékelt, jó akaró és békülékeny kormány egyedül képes a szenvedélyeket lecsillapítani és Franciaországban némi egyetértést és jóllétet hozni létre. Inkább viszálytémát tehát, sem hogy oly politikát fogadtam volna el, mely nem az enyém, és mely különben azon ímérvben, a mint a jobboldal felé hajlik, távozik attól, hogy az ország többsége felé hajoljon. Nyugodtan térek vissza könyveimhez és barátaimhoz s nem kívánok semmit forróbban, mint Franciaország felvirágzását.”

A francia kormány által a sajtóval szemben czélba vett repressziák megadták a praefektusoknak is az impulsust ez irányban. A Rhone megyei (Lyon) praefekt egy rendelettel adott ki, melyben szigorúan megtiltja a lapok árulását másként, mint könyvárusi uton. A kihordóknak és elárulóknak nem szabad még csak kivételesen sem egy példányt eladniok.

Egyébiránt Németországban is veszélyeztetve van a sajtó. Lapunkban már volt szó a Bismarck hg által beterjesztett sajtó-törvényjavaslatról. Hogy minő visszataszást szült a berlini sajtó nagy részében, mutatja az alább megnevezendő berlini lapok következő collectiv nyilatkozata a kérdéses javaslat ellen:

„A porosz kormány a szövetségtanácshoz egy birodalmi sajtótörvényjavaslatot terjesztett be, melynek már csak létrejövele is nem csak a sajtót, de az egész nemzetet a legfájdalmasabban érintette.

A javaslat ellentétben áll közjogunk alaptételeivel és a sajtó jogos igényeivel. Oly intézményeket tart fűn, melyek hosszú évek tapasztalásai nyomán súlyos bajoknak tünnek fel és oly intézkedéseket akar életbeléltetni, melyek a sajtó helyzetét lényegesen rosszabbá teszik. — A rendőri lefoglalás változatlanul fenntartatik, mi által az időszakai sajtó létének jogalapja van megtagadva.

A vétség és büntény definitiója (20. §.) nélküli a kellő szabadságot, mely minden büntetőtörvény főkövetke s e helyett általános tételekben állapodik meg, melyek a subjectiv önkénynek tág tért nyitnak.

A szerkesztő felelősségéről szóló határozatok ellenkeznek a büntető jog alaptételeivel, melyeket a dolus és a vétke vigyázatlanság büntetethetősége megkiván.

Részint új vétségi nemek hoztak be, részint a régiek még szigorubbakká tételnek, mi által a sajtó közegei kivételes törvény alá helyeztetnek. Ehez járulnak még igazságtalan rendőri intézkedések.

A német sajtó, mely naponként növekedő befolyásának tudatával bír, nem kíván büntetlenséget a nyilvánított szabad szóért, ha az valóban büntetésre méltó. Nem akarja kivonni magát a birodalmi büntető törvények által előszabott szigorú felelősség alól.

De kénytelen tiltakozni oly kivételes rendszabályok ellen, melyek sokértelműségök és kiterjeszthetőségök miatt még az általános igazságok tudományos fejtegetését, a közügyeknek leghazafiasabb feltűntetését és megbírást is lehetetlenné teszik — mert tág tért nyitnak a kiszámíthatatlan adminisztratív üldözésének.

A javaslat eltörli a hirlap bélyegét és caution. De bármennyire kíváncsok is ez anyagi könnyebbítések, — a sajtó elutasítja magától, hogy hábr régóta, igazságtalanoknak elismert terhek melőzésével magához méltatlan és igazságtalan helyzetet vásároljon meg. A közélet és helyzet szellőztetésének ideális feladata sokkal magasabban áll, mint némely anyagi előnyök.

Minden oldalról, magok a kormányok is elismerték a német sajtó hazafias magatartását a legnehezebb időkben s utóbb a francia háborúkor is. A jtká kivételes esetek csak a szabályt erősítik meg.

Annál kevésbé érdemelte meg a német sajtó, hogy egy javaslat által veszélyeztessék, melynek keresztültétele minden önálló emberre nézve lehetetlenné teszi egy politikai lap vezetését és a sajtónak szabad, kritikai hivatását megsemmisíti.

E tiltakozást aláírták a „Vossische Ztg.“, „Nat. Ztg.“, „Spen. Ztg.“, „Volks Ztg.“, „Berl. Börse Ztg.“, „Bank u. Hand. Ztg.“, „Tribune“, „Wespen“, „Ger. Ztg.“, „Mont. Ztg.“, „Staatsb. Ztg.“, „Börsen C.“, „Germania“, „Berl. Tagbl.“, „Ulk.“, „Figaro“, „Gegenwart“, „Demok. Ztg.“ sat. sat. szerkesztői.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, június 17. 1873.

— Az egyetemi ifjuság ma délután közgyűlést tart, melynek egyik tárgyát az egyetemi önképző kör úján kidolgozott alapszabályainak megvitatása és felterjesztése képezi. Egyszersmind a rendező bizottság ez ülésben fogja felolvasni az „egyetemi önképző kör“ javára rendezett tavaszi mulatságról szóló jelentését.

— A kolozsvári torna-vivoda működő tagjai által alakítandó egyesület alapszabály tervezetének megállapítására az érdekeltek, a torna-vivoda helyiségebe folyó évi június 22-én, azaz vasárnap délelőtt 10 órára tisztelettel meghívotnak. A kiküldött bizottság nevében: dr. Biró János, elnök.

— Az erdélyi kath. közönséget felhívjuk az egyházi önkormányzat, a szabadelvűség, a haladás érdekében küzdő derék egyházi s tanügyi hetilap, a „Cath. Reform“ szíves támogatására. Az erdélyi kath. ügyeket figyelemmel kísérő e jeles lapot, a tudós dr. Hatala Péter szerkeszti kitűnő tapintattal. Előfizetési ára egész évre 6 frt.

— A kolozsvári műkedvelő társulat közelebb adandó jótékonycélu előadására Toth Kálmán „Nők az alkotmányban“ című vigjátékát választotta. Vajon előadják-e csakugyan, még oly titok, melyre a társulat tagjai sem tudnak határozottan felelni. Legnagyobb baj az, hogy a választmány véleménye az egyes darabok kiűzésénél, mint a tavaszi napfény egyre változik, s örökös habozásával csak késlelteti az előadás napját. Pedig társas életünk elevenítésére leginkább hathatna most, midőn a szó teljes értelmében semmi más élvezet nem kínálkozik közönségünknek.

— A kolozsvári ev. ref. főtanodában az 1873-ik tanév II-ik felében a kiadott értesítvény tanusítása szerint összesen 455 tanuló volt. Bölcsész 43. Középosztályosok 236. Elemi osztályos 176. Vallásra nézve: 353 ev. ref.; 80 rom. cath.; 12 luth.; 2 gör. cath.; 3 óhitű; 5 izraelita. Nemzetiségre nézve: 442 magyar; 3 német; 5 román; 5 izraelita. A tanítói testület tagjainak száma: 96.

— A Tauffer-hidjánál a lőfűrésztő hely elrekesztetett, de most megkezdődött ottan a kamazok fürdése, kik paradicsomi costumben ugrálnak a hidról a Szamos hajjai közé, az arra járók botránkozására. Rendőrségünknek kisebb-nagyobb gondja, az ily szeméreméretet sértő productiókra ügyelni; pedig nem ártana ezen hevesvéri suhancokat hüvőrsre vitetni.

— Dr. Lindner Gusztáv, a szebeni tűzoltóegylet főparancsnoka, a tűzoltó intézmény tanulmányozása végett közelebről Bécsbe utazik.

— Az Erdélyben lakó alig 55 ezernyi unitárius népet közel évtized óta tetemes anyagi áldozatokkal segélyezték angol s amerikai hitsorsosai a nélkül, hogy fejlődésükre befolyást akartak volna gyakorolni. Londonban az unitáriusok főiskolájában jelentékeny stipendium van erdélyi tanulók részére, az angolok a kolozsvári iskola s egyház szükségleteire 1857-ben több, mint 1000 font sterlinget adományoztak s az amerikaiak két ízben adtak 500—500 dollárt irodalmi művek p. Channing nagybecsű munkájának lefordítására. A kegyes angol hívők ezen jótékonyságokat önkényt, felszólítás nélkül gyakorolják s a mai nap ismét e czélból keresték fel magyar hitsorsosait, hogy ott a hol a szükség legnagyobb, áldozatkész kezeikkel segítsenek rajtuk. A „Hungária“ egyik lakosztályában 18 egyén gyűlt össze ez ügyben. Az angolok részéről jelen volt Mr. John Fretwell londoni előkelő kereskedő s buzgó egyháztag, ki tisztán az unitarianismus kedvéért magyarul is megtanult s legközelebb Kolozsvárt járt. Az amerikaiak részéről Rev. Edw. E. Hale, bostoni lelkész, az „Old and New“ hírneves szerkesztője kitűnő tudós s ezen kívül Miss Southwies Emma, több amerikai lap levelezője. A magyar unitáriusok közül: Hajós János, Buzogány Áron, Simén Domokos, Orbán Balázs, Ürmösi Miklós, Szilvácz Gyula és Kovács János. Tanácskozási nyelvé legnagyobb részt magyar volt, melyet Kovács János kolozsvári tanár tolmácsolat angolra; azonban később a latin s német nyelv igénybe vétetett. Fretwell németül s egyszer magyarul is szólt, a többiek néméül s angolul. Az ülést Simén Domokos imája nyitotta meg, elnök Hajós János, jegyző Buzogány Áron volt. Hajós az unitarianismus örömpajjai közé számította e napot, Fretwell magyar, Hale egy Krizához intézett latin s egy a gyűlésnek szánt német üdvözlő leveleket olvasott fel, melyek a kolozsvári consistoriumnak fognak elküldetni. — Kovács János előadván röviden az unitáriusok történetét — kiemeli, hogy jelenleg legnagyobb szükségök van 1) a kolozsvári főiskola s különösen a theologia

erősítésére, hol négy s a másik két iskolában még 5 tanári állomás volna szükséges, hogy a törvény köteleinek teljesen megfeleljenek, 2) irodalmi működésük emelésére, külső a keresztény magvető s Channing műveinek folytatására s 3) egy kis székesegyház építésére Budapesten, miután Kolozsvár már megszűnt főváros lenni s így sokat veszített jelentőségéből, de különben is Pesten s környékén több mint 100 unitárius lélek létezik. Az angolok és amerikaiak közreműködéseket, természetesen az önszegély határain kívül, szívesen megígérték.

— Egy távirat azt jelenti, hogy e hó 14 én oláhországi rablók törtek a Vulkánba s egy esendőt életveszélyesen megsebesítettek. Üldöztetésökre azonnal intézkedés történt.

— Mint a „Debreczen“ írja, nem Bibó Zoltán színészt, hanem: Szilágyit fogtak el Erdélyben s szállították Debreczenbe.

Nyílt posta.

T. Bálint József urnak M.-Vásárhelytől. Lapunkat innen megszakítás nélkül küldtük. A baj a m.-vásárhelyi postahivatalnál kell, hogy legyen. A jelzett számokat mai postával küldjük.

A kiadó hivatal.

KÖZKIÁLLÍTÁS.

Kolozsvárt, június 16.

T. szerkesztő ur!

Tudva azt, hogy bérczes hazánkból felette sokan vágnak a maga nemében valóban nagyszerű bécsi világkiállítást megnézni, de az elhíresztelt drágaságtól a kevésbbé vagyonszámba osztály el van rémülve; azt hiszem ily körülmények közt kedves kötelességet teljesítek polgártársaim számára, ha ezen utra és a Bécsben való mulatásra nézve egy hiteles táblázatot teszek közzé, hogy ebből a költséget, kiki saját erszényéhez mérve, előre kiszámíthassa.

Kolozsvárról egyenesen Bécsbe félárba indul minden szerdán, pénteken és szombaton reggeli 4 órakor egy egy személy vonat, ezen vonatokkal másnap reggeli 7 órakor Bécsbe érkezik az utas, tehát a fennebbi utakon reggeli 4 órakor a pályaudvarban Bécsbe a „Nordbahn“-hoz szóló menet- és jövetre érvényes jegyet kell váltani. Egy jegy ára 50 font szabad podgyással II. hely 29 frt 41 kr. III-ik hely 19 frt 59 kr. tehát csaknem fele ára, mintha külön váltatnák, a jegyekhez adnak a pénztárnál egy könyvecskét is, mely Bécsnek minden nevezetes látinivaló helyeit minden közlekedési eszközének árszabályát, és ugyan e könyvecskével Bécs négy nevezetesebb mulató helyét leszállított árban tekintheti meg; benne van továbbá a világkiállítási épületek tervrajza.

Ezen jegyek 14 napig érvényesek, Kolozsvárról Bécsig sehol sem lehet kiszállani megállás végett; jövet Bécsből indulhat minden személy- és vegyes vonattal, azaz minden reggeli 1/2 8 órakor és este 1/2 8 órakor vissza, de Bécsben helytt 11 napnál tovább ülni nem szabad, mert érvényességét veszti a jegy; visszafelé, a kinek kedve van Pesten is megállapodni, azt teheti, de idejét úgy kell beosztania, hogy Pesten töltött idejével együtt 14-ik napon esteire Kolozsvárra megérkezzen; p. o. ha valaki elsején reggel indul el Kolozsvárról, 2-án reggel Bécsbe érkezik, ott 9-ik esteig mulat 10 ikén reggel Pesten van, Pesten mulathat 14-ike reggelig, de akkor okvetlenül el kell indulnia a reggeli vonattal Kolozsvárra, mert már, ha délután indul, jegye érvénytelen, mert az elindulási és megérkezési nap is bele van a 14 napba számítva.

Bécsbe érkezve következendő olcsóbb szállodákat ajánlhatom, melyeknek hivatalos áraik be vannak jelentve a vásári bizottmányhoz (Markt-comissariát.)

Szegényebb sorsu egyének s iparos segédek, ha tömegesen mennek Landstrasse Luftgasse a Massenquartierben kapnak egy hétre egy tisztességes ágyat 1 f. 20 krt, ugyancsak a Landstrassen az „Apostelgasse“-bannapjára egy ágyat 20 krt. „Hotel Garni Hofenederg“ egy első rendű szoba egy napra egy ágygyal 1 ft, másodrendű 60 kr. — „Freudenquartier von Wildenmann Favoriten gasse“ szolgálat, gyertyával együtt napjára 1 frt. 50 kr. — „Zum Rothen Stern Leopoldstadt“, 1 kis szoba az udvarra 1 frt, — nagyobb 2 frt. 50 krt. — „Bayerischer Hof Tabanstrasse“ 1 szoba egy ágygyal a nagysághoz képest 2 frtől 5 frtig. — „Schwarzer Bock“ Landstrasse 1 szoba 2 frt, két ágygyal 2 frtől 5 frtig. — „Zum Goldenen Adler“ Radetzki strasse 1 szoba 1 frt. 50 krtől—3 frtig. — „Hotel Stendel“ Himberger strasse 1 szoba 1 frtől 3-frtig. — „Hotel Englischer Hof“ Mariahilferstrasse 1 frt. 50 krtől—3 frt. 50 krt.

A midőn Bécsbe a vonat megérkezik, a kinek podgyása van, jól teszi, ha egy comfortabléba ül és a fentebbi szállodák közül valamelyikbe hajt, mert ha gyalog vagy lóvonatu vasuton szálláskezesnek indul, hordárral podgyását a szállodába vitetni, annyiba kerül, mintha maga is kocsin menne, pakját magával vive, kézi pakkal legjobb a vasut mellett elmenő lóvonatu vasutat használni, ennek bármely külvárosba a lineán belül csak 10 krt kell

fizetni, ugyanezt kell használni kimenet reggel a világkiállításhoz nem azért, mintha gyalog ki nem lehetne sétálni, hanem messze lévő, odáig elfárad az utas, ott pedig a nagy tér miatt jól ábra van szükség.

A nagyobb kávéházakban egy pohárkávét két kifizetivel 28 kr, kisebb, ugynevezett Caffeschankokban 2 kifizetivel jó kávé 18 kr. A világkiállítási térben belül már drágábbak a fogadók, de azért a „Magyar Csárdában“ s különösen a „Lisingi Bierhalleban“ 1 levest, 1 adag sültet, 2 zsemlet, 1 krigli sőt 1 frt 10—20 krt kaphatni s ez elég egy tisztességes ebédre, vacsorát valamely nagyobb városi sörházban egy adag sültet 40—50 krral, a kisebbekben 25—35 krral kaphatni.

Ezekből tehát igen könnyen kiszámíthatni, hogy II-ik helyen menve, 10 napot Bécsben mulatva, visza Kolozsvárig szállás, kosztal együtt, és este valamely circust vagy olcsóbb színházat meglátogatva, 90—100 frttal ki lehet jönni. III-ik helyen menve, 10 napot Bécsben töltve, tisztességesen élve 60, sőt 50 frttal is kényelmesen kijöhetni.

Végül figyelmeztetni kívánom a t. cz. utazni akaró közönséget, ne hagyja magát a vidéken utazó agensek vagy falragaszok által tévútra vezetetteti, a kik szállással, utazással, szóval mindennel elakarkják látni, mert ez csak nyereszkeedésen alapszik; fentebbi adataim alapján igen olcsón és kényelmesen utazhatni s ha nem teszik valahol a szállás, másba költözhetsz nem lesz kénytelen az utas a ráérőszakolt rosz ételt kifizetve ott hagyni.

Kibédi Blásini Domokos.

KÖZGAZDASÁG

(v) A széna és a gabna kilogoztatása az eső által, Kühne kísérleteket tőn a czélból, hogy kimutathassa, mennyire megy a takarmányanyagok vesztesége, ha azokat az eső megveri. Vörösherét és réti szénát vett kísérletül s ezekre 1 1/2 óráig finom eső módjára vizet eresztett. A száradás után ugy találta, hogy a vöröshere szénája tized, a réti széna pedig nyolcad részét elvesztile sulyának egy értékének is. Hasonlólag járt el csépeletlen zabbal is s a kísérlet itt 40 százalék veszteséget mutatott. Mindez nyíltan utal arra, hogy különösen takarmánynövényeinket a letakarítás után az esőtől megvédjük, mert többszörös átnedvesedés ezek tápértékét könnyen s teljesen elvehetné.

(v) A méhek közreműködése a növények megtermékenyítésénél. — Darwin 100 fő fehér here után, melyeket a méhek jártak 1290 csir-képes magot nyert, míg 20 más töröl, melyekhez a méhek nem férhettek, egyetlenegy életképes magot sem kapott. Szintig volt ez a vörös herénél is, hol 1000 fő 2700 magot adott, míg ugyanennyi elzárt fő egy magot sem hozott. — Majdnem azt mondhatnók, hogy a herefélék a méhek hozzájárulása nélkül magot nem is hozhatnak. Ez ugyan teljességben nem áll, de bizonyos az, hogy a méhek a virágpór átszállítása és keverése által a megtermékenyítésnél nagy szerepet játszanak, sőt némely növénynek virágalkata olyan, hogy csak is a rovarok hozzájárulása idézhet elő náluk termékenységet.

— A beszterezeti piac árai június 16-ikáról. Auszt. mérő Tisztabúza 6 ft 20 kr., elegybúza 5 ft 20 k. rozs 4 ft 80 kr. kukorica — ft — kr. Zab 8 ft 80 kr. pityóka — frt — kr. Egy mázsa szalonna — ft — kr. Egyfont disznózsir 50 kr Egy. kupa borsó 20 kr., lenese, 22 kr. paszuly, 26 kr. Egy mázsa kenyérliszt — frt kr. font marhahús 20. Egy mázsa széna 2 frt 40 Egy öl tűzi fa kemény 5 ft — 50 kr.

Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről

Június 18-án 5% Metalliques 100 ft. 68.50
Kamat — —. 5% Nemzeti kölcsön 73.50 frt
1860. Kölcsön 100. Bankrészevény 989. Hitelin-tézeti részvények 270. London 112.60 ft. st. 112 —
Ezüst 112.—. Cs. kir. arany —. Napoleondór 899—
Urbéri kötvények: Magyarországi 76.—. Temesi 75.— Erdélyi 73.50. Horvátországi —

A „KELET“ magán-távirata.

Feladatott Pesten június 18. d. e. 10 6.40 p.
Érkezett június 18. d. e. 11 6. 30 p

Kerkapoly tegnap Bécsből haza érkezett s rögtön a pénzügyminisztereket vezetőit értekezletre összehívta.

A horvát-magyar bizottság magyar része tegnap hosszasan tárgyalta az albizottság által kidolgozott válaszmunkálatot, mit is elfogadta s a horvátoknak hivatalosan átküldött.

A honvédség fejlesztése ügyében a különböző miniszteriumok közt tárgyalások folynak s több új törvényjavaslat dolgoztatik ki.

A német császárné férje megbízásából 25-én érkezik Bécsbe.

Jelelős szerkesztő: Szász Béla

(263)

(1—*)

A „VICTORIA“

biztosító társaság Kolozsvárt.

Az általunk megnyitott **túlélési csoport** (Associatio) biztosításként társaságunk az előre meghatározott legkisebb — minimal — végeredményekért való jótállást elvállalta.

Ezen újonnan életbe léptetett kedvezmény folytán a „VICTORIA“ biztosító társaság az általa megnyitott túlélési csoport résztvevők iránt nyújtott végeredmény fejében a következő mint legkisebb összegért határozott kezességet vállal, még pedig:

évenként fizetendő 100 forintnyi betét után

ha a betételek 12 éven át fizetnek 1800 forintért	
„ „ 13 „ „ „ 2000 „	
„ „ 14 „ „ „ 2250 „	
„ „ 15 „ „ „ 2450 „	
„ „ 16 „ „ „ 2700 „	
„ „ 17 „ „ „ 3000 „	
„ „ 18 „ „ „ 3300 „	
„ „ 19 „ „ „ 3600 „	
„ „ 20 „ „ „ 3900 „	
„ „ 21 „ „ „ 4200 „	
„ „ 22 „ „ „ 4600 „	
„ „ 23 „ „ „ 4950 „	
„ „ 24 „ „ „ 5350 „	
„ „ 25 „ „ „ 5800 „	

A fentebb kitett összegek csak is a legkedvezőtlenebb viszonyok eredménye, és így a túlélési csoportok végeredménye a biztosítás természeténél fogva — kedvező viszonyok között **tetemesen** előnyösebb is lehet.

Miután a túlélési csoportok által a résztvevőknek alkalom adatik megtakarított tőkéiket magok vagy egy második személy javára más úton el nem érhető magas kamattal elhelyezni, ezen biztosítási módzatot a legmelegebben ajánljuk.

Használata különösen olyanoknak ajánlható, kik aránylag csekély betételek mellett **gyermekük felnőtt korára** egy tetemes hozományt kívánnak biztosítani.

Miután a „VICTORIA“ biztosító társaság évi betétel gyanánt a legkisebb összeget, és ezen felül bármely magas összeget elfogad, a biztosítás ezen nemében mindenki, még a kevésbé vagyonos is részesülhet.

Társaságunk vidéki ügynökei, úgy felügyelőink a túlélési csoportbani részvételre aláírásokat elfogadnak, úgy bővebb fölvilágosítással készséggel szolgálnak.

A „VICTORIA“ biztosító társaság igazgatósága.

SZÉCHENYI

zuhanyos hideg-fürdő megnyitás.

A már több évek óta fenálló, s hideg kút viz zuhanyairól általánosan ismert és kedvelt

nyári fürdőmet

a n. érd. közönség igényeinek minden tekintetben megfelelőleg, semmi költséget nem kímélve, egészen újlag

egygyes vetkező szobákkal ellátva

rendeztem be, a melyet

leszállított árak mellett

a n. érd. közönség szíves használatára megnyitottam.

A fürdő jobb szárnya kiválólag a

nők számára

van fentartva, a melyet egész kényelemmel használhatnak.

(264)

(1—3)

Tisztelettel:

CSIKI JOZSEF,

Széchenyi-fürdő tulajdonosa.

(253)

(5—*)

ÁSVÁNYOS GYÓGY-VIZEK

CSIKY IMRE

fűszer-kereskedésében Kolozsvártt,

folytonosan kaphatók a legolcsóbban a legtöbbféle bel- és külföldi friss-töltésű természetes ásványvizek, s a meg nem levők kíváncsra rögtön megrendelhetők.

Továbbá kaphatók mindenféle színű s elismert jószág

olajba tört és vízfestékek,

mikből raktárom a legnagyobb mennyiséggel levén ellátva: a legolcsóbban számíthatom.

Vidéki megrendelések az e célra készült edényekben bármily nagy mennyiségben kíváncsra azonnal teljesíttetnek. A legnagyobb mennyiségű **kocsi-, bőr- és butorlack.** Figyelemre méltó **bőrzsirlack, nyeregzsirlack, kocsi-fedelek** és mindenféle **bőrtárgyak** kijavítására igen ajánlható, mivel a bőrt egész lágyantartja, megfényesíti és vízhatlanná is teszi.

Árjegyzékkel, ugyszintén **utastással** kíváncsra bárkinek is díj nélkül szívesen szolgál

tisztelettel:

CSIKY IMRE

fűszer-, festék- és anyagkereskedő Kolozsvártt.

(262)

(1—3)

Ovás és figyelmeztetés.

Miután tudomásunkra jutott, hogy a kolozsvári piacon valaki által, kedvelt jó minőségű örleményeink helyett — gyári czéggjegyeink utánzásával — idegen, s a fogyasztó közönség által panaszolt csekélyebb minőségű és értékű gyártmányok hozatnak forgalomba, — eddigi jó hitelünk megóvása tekintetéből addig is, míg ezen hamisításért magunknak törvényes uton elégtételt szerzünk és azt nyilvánosságra hozhatjuk, kötelességünknek tartjuk t. cz. vevőinket következőkre tiszteletteljesen figyelmeztetni:

Csak azon örlemények jó minőségéért vállalhatván felelősséget, melyek vagy raktári ügynökünk

Moldampf G.

ur kezéből — magyarutca Biasini-ház, vagy a mi egyenes küldeményünkől származnak és melyen nemcsak a papir-zsákjegy, hanem az ónzár-pecséten is bejegyzett czéggünk

„István“ gőzmalomtársulat Debreczen

világosan leolvasható; ennél fogva felkérjük tisztelt vevőinket, miszerint megcsalás kikerülhetése végett, vásárlásaiknál mindenkor a nevezett két jegy eredetiségét önmaguk szorosan megvizsgálni ne terheltesse.

Debreczen, 1873. június hó.

Az „ISTVÁN“ gőzmalom-társulat igazgatósága.

Stein János

erd. muzeum-egyleti könyvkereskedésében kapható:

A délibábok hőse.

A Kistalud társaságnál jutalmat nyert költemény. Füzve 2 frt.

CZECZIL LEVELEI.

Életbölcséleti olvasmányul, különösen a hölgyek számára.

Irta Benedek Aladár. Ára 1 frt 20 kr.

GINX BABA születése és egyéb szerencsétlensége.

Irta Jenkins Eduárd, fordította Amica.

Ára 1 frt.

Die Ungarische Ostbahn.

Ein Eisenbahn- und Finanz-Scandal.

Actenmässig beleuchtet von Ludwig Schönberger.

Ára 1 frt 30 kr.

Abdallah, vagy a négylevelű lóher.

Arab mese. Irta Laboulaye Eduárd, a „Páris Amerikában“ szerzője.

Kiadja a Kistalud-társaság.

Ára 1 frt 20 kr.

ÖNSEGÉLY

élet- és jellemrajzokban.

SMILES angol eredeti műve nyomán a hazai viszonyokhoz alkalmazva, magyar nyelven előadja. Könyves Tóth Kálmán.

2 kötet. Ára 3 frt.

Néptanítók ismerettára.

Magyarország legjelesebb tanfériai közreműködésével.

Szerkeszti Molnár Aladár.

I. Kötet. (A—C.) Ára 1 frt 50 kr.

Az új belyegtörvény.

A személy kereseti adó.

A házadó, valamint a jövedelmiadó törvények, melyek az eddig fennállott törvények s szabályok módosítását tárgyalják.

Hiteles kiadás. Ára 20 kr. Vidékre, ha a pénz előre beküldetik, bérmentve 22 kr.

Le dernier vivant.

I. partie: Les ciseaux de l'accusée

par PAUL FÉVAL. Prix: 1 fl. 80 xr.

L'amie intime

par Mme Olympe Audouart.

Prix: 1 fl. 80 xr.

Les dévotés du grande monde. Types

du second empire.

par Mme Louise Colet.

Prix: 1 fl. 80 xr.

Un mariage

sous le second empire.

par Hector Malot.

Prix: 2 fl. 10 xr.

Der Waldmensch.

Roman aus dem Salzkammergute.

Von Adolf Schirmer.

3 Bände. Preis: 7 fl. 20 xr.

La vengeance

de Mme Maubrel

par Xavier Aubryet.

Prix: 1 fl. 80 xr.

La vierge aux cheveux d'or,

par Charles Dignet.

Prix: 2 fl. 10 xr.

Friends in council.

by Sir Arthur Helps.

In two volumes.

Prix: 1 fl. 80 xr.

Die armen Reichen.

Roman von Maurus Jókai.

3 Bände. Preis: 7 fl. 20 xr.

Hangjegyek nagy választékban.

Musikalien in grosser Auswahl.

Ugyan csak

Stein János kereskedésében

kaphatók:

A komédia elmélete.

A Kistalud-társaság által jutalmazott pályamunka.

Irta Névy László. Ára 1 frt.

Egy kép a forradalomból.

Elbeszélés. Irta Bolgár Kálmán.

Ára 1 frt.

BESZÉLYEK,

német, francia és angol eredeti után fordították többen. Ára 1 frt.

Az arany ember.

Regény 5 kötetben. Irta Jókai Mór.

Ára 5 frt.

Huszonöt év után.

Tóth Kálmán válogatott költeményei. 2 kötet. Pompás diszkötésben.

Ára 3 frt 20 kr.

Egy tör története.

Regény. Oettinger után fordította

Balázs Frigyes.

Ára 1 frt 20 kr.

ROBIN HOOD.

Irta James György, fordította

Petőfi Sándor.

Ára füzve 1 frt 50 kr

Kötve 2 frt 20 kr.

Magyar önügyvéd

vagyis elméleti és gyakorlati tanácsadó és utmutató a polgári életben

leginkább előforduló jogügyletek elintézésére, továbbá az államfő, az államkormány, s a közigazgatási és bírói hatóságoknál ügyvédi segély nélkül benyújtható mindenféle folyamodványok, kérvények, panaszok, felebbezések, valamint a jogügyleteket tárgyaló magánokiratok és beadványok fogalmazására és szerkesztésére vonatkozólag több százra menő magyar és német szövegválogatás példával ellátva. Minden osztálybeli honpolgárok használatára. Irta TÓTH LAJOS köz- és váltóügyvéd, Pestmegye volt tiszti főügyésze.

Harmadik, egészen átdolgozott s az időközben hatályba lépett újabb és legújabb hazai törvények alapján kiegészített és jelentékenyen bővített kiadás. Ára 2 frt 40 kr.

A törvényszéki orvostudomány gyakorlati kézikönyve,

különös tekintettel a legújabb

szabályrendeletekre,

orvosok, jogtudók és tanulók számára.

Irta dr. GROSZ LAJOS,

az országos közegészségi tanács rendes tagja és jegyzője; m. k. államvasúti igazgató főorvos; egyetemi m. tanár; a budapesti kir. orvos-egylet, a m. k. természettud. társulat, a bécsi cs. kir. állat-növénytan, az alsórajnai természet-orvostani, a német törvényszéki lélektani tudományos egylet tagja.

Ára 3 frt 60 kr

(261)

(1—3)

Egy igen jó karban levő drukk-fedéres utazó kocsit juttanyos áron eladó. Értekezhetni iránta a zálogháznál Borsos Lászlóval.

Eladó szőlő és ház.

A kolozsvári határon a Brétfü nevé szőlőhegy nagytuczával szembenéző részében egy jó fekvésű, 7 fertály nagyságú szőlő, a legjobb fajokkal beültetve, lakóházzal és mindenféle nemes gyümölcsfákkal berendezve, eladó. Értekezhetni a tulajdonos Kovács Istvánnal a helyszínén. (257) (2—2)